

INTERAKTIVNÍ A KOMUNIKAČNÍ ASPEKTY VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PRÁCE

Zdenko Reguli

Lucie Mlejnková

ZÁKLADNÍ POJMY - KOMUNIKACE

- Lat. communicatio= oznámení, ohlášení, rozhovor, účast
- Řetězec: komunikátor – formulace sdělení – vlastní přenos informace – příjemce – příjemcova interpretace
- verbální a neverbální,
- přímá a nepřímá,
- interpersonální a intrapersonální,
- jednosměrná a obousměrná,
- soukromá a veřejná,
- Digitální a analogová,
- **masová a sociální**

ZÁKLADNÍ POJMY - INTERAKCE

- Lat. inter = mezi, actio= konání, činnost
- Ve společensko-vědních disciplínách:
 - sociální motivy,
 - vytváří a vymezuje referenční rámec sociální komunikace
 - uskutečňuje se formou procesu vzájemných vztahů, kontaktů a výměny hodnot (materiálních i nemateriálních):
 - 1) dvou jednotlivců (dynamická interakce jednotlivec – jednotlivec)
 - 2) vztahů jednotlivec – malá skupina a
 - 3) malá skupina – malá skupina

ZÁKLADNÍ POJMY - VÝCHOVA

- záměrná, cílevědomá soustava činností, proces zaměřený k relativně trvalému utváření osobnosti člověka, utváření podmínek, umožňujících jeho rozvoj a stimulujících jeho snahu stát se integrovanou a socializovanou osobností
- Vnější podmínky (mohou se měnit v čase i prostoru)
- Vnitřní podmínky
 - Je dospělý člověk vychovatelný?

ZÁKLADNÍ POJMY - VZDĚLÁVÁNÍ

- proces a výsledek osvojování systematických poznatků a vědomostí s nimi spojených intelektuálních a pracovních schopností a návyků
- Vztah vzdělávání a výchovy
- Vzdělávání a sebevzdělávání

VYUČOVÁNÍ JAKO KOMUNIKACE

- 1) upřesnění informačních zdrojů svého vystoupení (cíle, analýza účastníků, učební látka, prostředí pro výuku)
- 2) Kódování svého vystoupení (výběr metod, pomůcek a didaktické techniky, poskytnutí dostatečného prostoru pro zpětnou vazbu)

KOMUNIKAČNÍ ŠUM

- nesrovnalost myšlenek před jejich vyslovením
- nepřesné definice pojmů
- neaktuální reakce na signály vysílané účastníkem
- nerespektování přijímací kapacity účastníků a dalších psychologických aspektů výuky

- 1) Jestli lektor ve výuce něco sdělí, účastník si v paměti uchová jen část
- 2) Při komunikaci není rozhodující pouze to, co lektor sděluje, ale i to, co účastník rozumí
- 3) Dvoukanálová komunikace je pro aktivní spolupráci mezi lektorem a účastníkem efektivnější, než jednokanálová
- 4) Ve výuce dospělých není možné nekomunikovat

VIZUALIZACE

- 1) člověk přijímá až 80% informací očima
- 2) Rozvažte dobře, jaké informace budete vizualizovat
- 3) Vizualizační pomůcky musí být používány uvážlivě. Představují pouze pomocné prostředky, které mluvené slovo pouze doplňují a zvýrazňují, nikoliv nahrazují.
- 4) Používejte vizualizační pomůcky s rozvahou! Vizualizujte pouze to nejpodstatnější. Méně znamená často více.
- 5) Mluvené slovo musí předcházet vizuálním pomůckám a ne naopak. Udělejte vždy před použitím vizuálních pomůcek úvod s poskytnutím nezbytných informací. Vysvětlete, co pomocí vizuálních pomůcek chcete zdůraznit.
- 6) Dbejte na to, aby vaše vizuální pomůcky byly čisté a přehledné
- 7) Dejte účastníkům čas vytvořit si o vašich vizuálních pomůckách přehled

VERBÁLNÍ PROSTŘEDKY KOMUNIKACE

- a) používat činný rod
- b) dávat přednost českým výrazům
- c) pozor na vliv cizích jazyků
- d) eliminovat módní slova
- e) vyloučit z projevu „slovní parazity“
- f) pomocí mála výrazů hodně říci
- g) střídat krátké a dlouhé věty
- h) dbát na spisovný jazyk a gramatiku
- i) používat vhodný metajazyk

NEVERBÁLNÍ PROSTŘEDKY KOMUNIKACE

- kinezika – zaměřena na sledování pohybů celého těla,
- gestika – zaměřena zejména na pohyby a postavení prstů, paží, nohou a hlavy,
- mimika – zaměřena na pohyby obličejových svalů,
- vizika – zaměřena na pohyby očí, víček, obočí, oční kontakt,
- haptika – zaměřena na význam doteků,
- proxemika – zaměřena na význam vzdáleností,
- posturika – zaměřena na postoje a pozice celého těla.

CHYBY V KOMUNIKACI

- Subjektivní filtr – přijímáme informace na základě našich znalostí, postojů apod.
- příliš malá pozornost a koncentrace na výuku
- formulace odpovědí na otázky, nebo vlastních stanovisek ještě v průběhu naslouchání
- domnělé správné přijímání myšlenek
- nedostatečná příprava na výukovou komunikaci
- neochota k diskuzi, a tím i k odstartování intenzivní komunikace mezi lektorem a účastníkem

ŠPATNÝ POSLUCHAČ

- Nenechat partnera vypovídat se
- Mluvit současně
- Ukvapené protiargumenty
- Vypnutí pozornosti
- Nedělat si žádné poznámky
- Nedívat se partnerovi do očí
- Cítit se osobně napadán
- Soustředit se na podrobnosti
- Vyslýchat partnera
- Zkreslení obsahu vlivem předsudků
- Přeslechnutí
- Chybná interpretace obsahu

DOBRÝ POSLUCHAČ

- nepřerušujte v řeči
- působte na partnera uvolňujícím způsobem
- dejte najevo, že chcete naslouchat
- nedopustěte rozptýlení partnera
- vyžijte se do partnerovy situace
- trpělivost
- ovládejte se
- nenechte se vyvézt z rovnováhy námitkami a kritikou
- tažte se
- nepřerušujte v řeči

PŘEDNÁŠKA

- Struktura
 - 1) úvod – osnova, téma 2) jádro- hlavní část 3) důkazy – praktická aplikace, příklady 4) závěr – shrnutí látky
- Zásady
 - 1) Mluvte pokud je to možné volně, není vhodné číst připravený text
 - 2) Jednoduchý způsob podávání informací je mnohdy ten nejefektivnější. Jedná se o krátké věty bez zbytečně velkého množství odborných výrazů. Tyto je vhodné následně vysvětlit
 - 3) V úvodu přednášky obeznamte účastníky s jejím obsahem, rozdělením. Je vhodné uvést osnovu. Během přednášky dělejte poznámky.
 - 4) Důležitá je názornost. Vždy uvádějte příklady srovnávání, pokud je to možné využijte i obrazové techniky
 - 5) Důležité body vizualizujte. I vizualizaci je nutné provádět s mírou. Nejedná se o přehlídku prezentace.
 - 6) Vyjadřujte se stručně. V příliš velkém množství slov se ztrácí nejen posluchač, ale mnohdy i přednášející.
 - 7) Během celé přednášky udržujte s posluchači oční kontakt. Podle důležitosti sdělovaného obsahu měňte tempo a sílu řeči. Měňte výšku a sílu hlasu, stejně jako gestikulaci
 - 8) Buďte zajímaví. Obohaťte výklad o „zákulisní“ informace. Tím nejen že udržíte u posluchačů pozornost, ale vzbudíte zájem o danou látku.
 - 9) V závěru přednášky proveďte opět shrnutí probírané látky, zopakujte její nejdůležitější body a ponechte prostor pro dotazy posluchačů.

DIALOGICKÉ METODY

- Řízená diskuze
- Skupinové řešení problému
- Diskuze v plénu
 - určit časový limit diskusních příspěvků
 - celý kolektiv se rozdělí na menší pracovní skupiny
 - jedna ze skupin se pověří hlavním referátem, zpravidla je lektorem předem instruována a obdrží podkladový materiál nebo literaturu
- Panelová a pódiová diskuze

PRINCIPY DIALOGICKÝCH METOD

- Metody stojí na principu aktivního dialogu.
- Pokud pokládáme otázky, je nutné, aby měli posluchači dostatek času a prostoru ke sdělení odpovědí. Používáme otevřené otázky.
- Úspěch účastníků, nebo jejich pocit z úspěchu je nezbytný. Chybovat je lidské.
- Ačkoliv se jedná o diskuzi a dialog je nutné mít stále na paměti, že vzděláváme. Proto do aktivního hovoru zapojíme co největší možný počet posluchačů. Důležité výsledky poznamenáváme na tabuli, nebo jinou formou zobrazovacích metod. V závěru lekce opět provedeme shrnutí výsledků práce.
- Ze strany lektora je nezbytné v celém průběhu vyučování klást vhodné dotazy správnou dotazovací technikou. Neustále korigovat směr diskuze a směřovat jej k dosažení námi vytyčených cílů.

